

KRAAKREPUBLIC

KRAAKREPUBLIEK

DE ERFENIS VAN EEN TEGENBEWEGING

-

BERT VERHOEFF
SIETSE VAN DER HOEK EN ROGIER FOKKE

Inhoud

KRAAKREPUBLIC

> p. 11

Sietse van der Hoek

KRAAKREPUBLIC IN ZWART-WIT 1980-1992

Foto's en teksten Bert Verhoeff

Prins Hendrikkade

> p. 31

Stillen

> p. 47

Niemandsland

> p. 89

Staatsliedenbuurt

> p. 99

DE ERFENIS VAN EEN TEGENBEWEGING

Portretfoto's Rogier Fokke

Teksten Sietse van der Hoek

De andere, de scheppende kant van de kraakrepubliek

> p. 132

Een idee van alternatieve manieren van bestaan Huib en Twan Morel

> p. 134

De stoeptegels van de rechter Frank van der Hoek

> p. 137

Ge-wel-di-ge jaren Lizet Kraal

> p. 140

Menigte op de stoep bij juffrouw Elly Gerrit Jan Wolffensperger

> p. 143

Tussen potkachel en poldermodel Ton Koenders

> p. 146

De leerschool voor het leven van Wijers Hessel Dokkum

> p. 149

Maak je eigen (kleine) revolutie in een faire stad Jaap Draaisma

> p. 152

De nieuwe kraakrepubliek: Een tuin der lusten

> p. 155

Foto omslag 20_augustus_1980

De charge van de motorbrigade, Prins Hendrikkade

KRAAKREPUBLIC

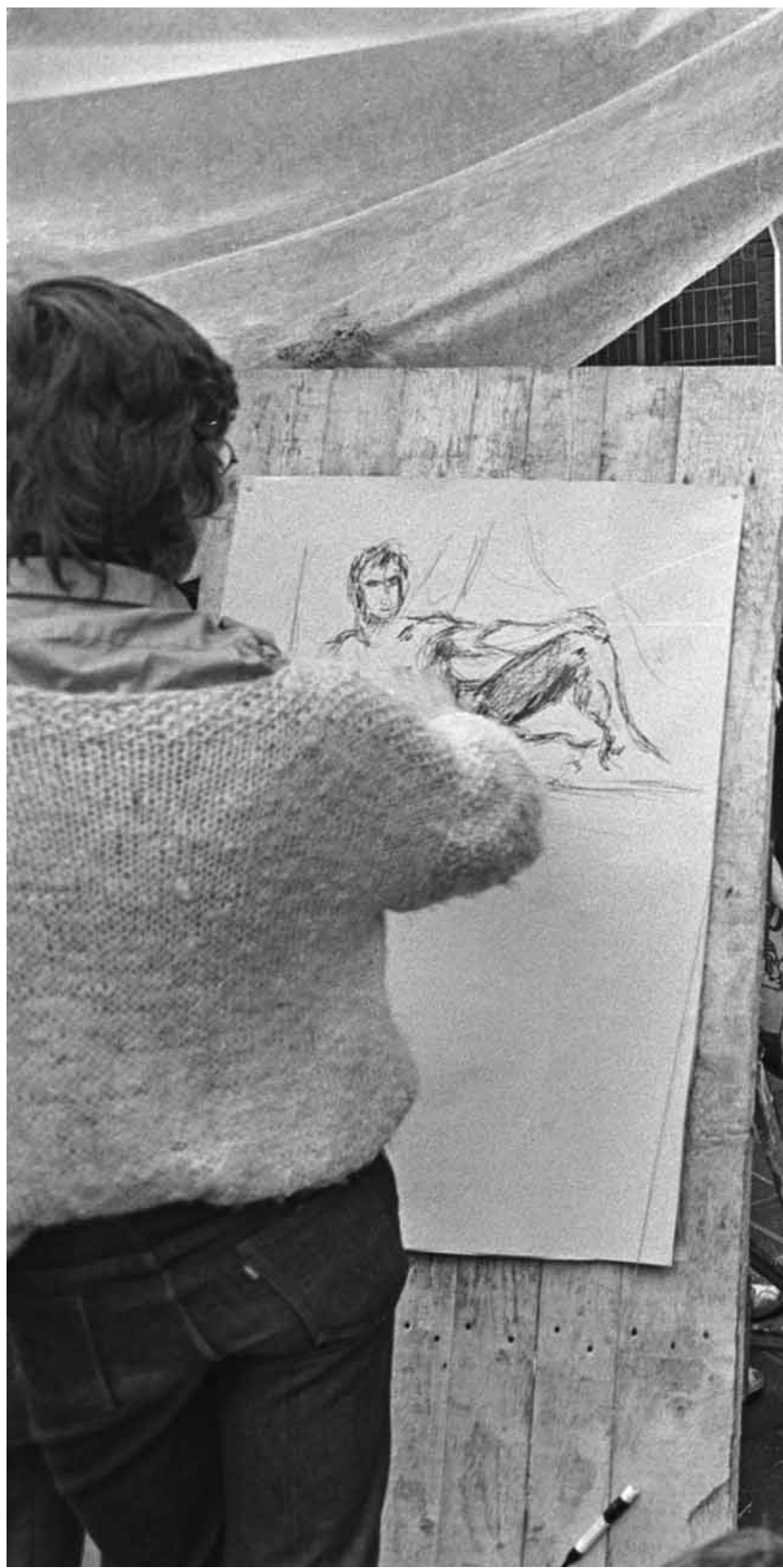
'Fuck the system' - hier en daar in Amsterdam zie je het nog wel eens op een blinde muur gekalkt staan. Korter valt niet samen te vatten wat in de kern de kraakbeweging in haar hoogtijdagen bezielde. De vanzelfsprekende consequentie hiervan was de slogan: 'Jullie rechtsorde is de onze niet.' Op de keper beschouwd een oorlogsverklaring die geen enkele zichzelf respecterende overheid over haar kant kan laten gaan. Het leek dan ook regelmatig oorlog in de Amsterdamse straten wanneer de ene partij leegstaande panden kraakte en de tegenpartij probeerde de gekraakte panden terug te veroveren, met alle demonstraties, confrontaties en opgeworpen barricades die ermee gepaard gingen.

Hele en halve veldslagen in de Vondelstraat (tankdozer), bij de Prins Hendrikkade (hoogwerkers), Grote Wetering, Lucky Luyk (brandende tram), vrijstaat Staatsliedenbuurt, het Wijerscomplex. En als culminatie, maar nog lang niet het einde, de 'kroningsrellen' op 30 april 1980, de dag van de inhuldiging van koningin Beatrix die ook de grootste ordeverstoring sinds de Tweede Wereldoorlog was.

Dit, de gewelddadige botsingen, is wat vooral in herinnering is gebleven van de cultuurstrijd in de 'donkere' jaren tachtig. Daarvan biedt deel 1 van dit boek een beeld door middel van de foto's die Bert Verhoeff in die tijd maakte voor verschillende kranten.

De ongekeerde heftigheid van het conflict en de impact van de zwartwit-registratie ervan hebben het zicht grotendeels geblokkeerd op de blijvende betekenis van de kraakbeweging op het stedelijk samenleven in Amsterdam. Een nalatenschap die veel omvangrijker is dan meestal gedacht wordt, tot uiting komend in allerlei veranderingen c.q. verworvenheden op het gebied van volkshuisvesting, stadsinrichting, wetgeving, ordehandhaving en burgerparticipatie, die vooral ook zichtbaar is op het vlak van kunst en cultuur. Daarvan doet deel 2 van dit boek verslag, in DE ERFENIS VAN EEN TEGENBEWEGING.

8_februari_1980
Kunstenaar en gratis naaktmodel Peter Giele
(1954-1999) neemt plaats in de etalage van
galerie Amok in het gekraakte Handelsblad-
gebouw. Na een half uur voert de politie hem
af wegens schennis van de openbare zeden.

3_juli_1980
Vechten om het kraakpand de Vogelstruys
aan het Singel.

20_juli_1980

Buurtbewoners komen kijken op de open dag in de gekraakte luxe appartementen aan de Prins Hendrikkade.

18_augustus_1980

Dagjesmensen en het dak van het pand.

10_oktober_1980
Metrostation Nieuwmarkt
na de officiële opening.

KODAK SAFETY FILM 5063

KODAK SAFETY FILM 5063

→ 12

→ 13

13A

KODAK SAFETY FILM 5063

KODAK SAFETY FILM 5063

14A

→ 15A

Stillen

'Pas op, ze hebben een pistool!' hoor ik iemand roepen met iets van paniek in zijn stem, terwijl ik achter de twee stillen aanhol die door een woedende menigte krakers worden opgejaagd. In het donker hollen, scherpstellen en afdrukken en zorgen niet te struikelen over stoepranden en vuilniszakken of te botsen tegen auto's en lantaarnpalen: er is nog geen cursus voor en je mag hopen dat de voor hun leven rennende agenten niet zodanig schrikken van je flitser dat ze hun pistool op jou richten.

In de loop van de avond zal het tafereel zich nog een paar keer herhalen. Stillen die herkend worden door krakers, wegvluchten, geïsoleerd raken en die dan alleen nog met hun pistool de oprukkende meute van zich kunnen afhouden.

De agent in burger is een nieuw fenomeen. De logge ME-linies konden niet veel uitrichten tegen de in de smalle Amsterdamse straatjes verdwijnende krakers. Bij de rellen op Kroningsdag worden voor het eerst stillen ingezet. Ze duiken onverwachts in groepjes op en omringen een stenengooier die wordt afgetuigd of gearresteerd. Bij de metrorellen in oktober worden maar liefst 163 mensen opgepakt, vooral door toedoen van de vermomde rechercheurs.

Maar de krakers zijn ook niet gek en gaan, nu het verrassingselement voorbij is, in het tegenoffensief. Na de ontruiming van de Grote Wetering volgen de rellen, het is het vaste ritueel. Maar 's avonds, als de stillen op krakers jagen, worden ze plotseling zelf opgejaagd. De krakers laten zich niet meer zo makkelijk in elkaar slaan. Ze herkennen de stille inmiddels al op honderd meter afstand. Hij is net even te opvallend onopvallend. Ik zie het dagblad De Waarheid nonchalant uit de jaszak van zo'n vermomde politieman steken. Fout! Communisten en krakers waren geen vrienden. De stille is te dik en te oud; zijn sportschoenen zijn net niet hip, zijn spijkerbroek, zijn jasje, zijn haar: het is allemaal te netjes.

De krakers verzamelen zich nu ook in kleine groepen, zo veel mogelijk in dezelfde kleding om herkenning te voorkomen, zoals de 'zwartehelmenbrigade' uit de Staatsliedenbuurt. Ze verwijderen zich van de massa en trekken een spoor van vernieling door de stad. Als ze stillen herkennen gaan ze in de aanval. Eén van hen wordt zodanig in elkaar geslagen dat hij in het ziekenhuis belandt.

Fotografen liggen aan beide kanten onder vuur. Krakers kijken je vaak wantrouwig aan en vragen of je voor de politie fotografeert. Niet dat het veel uitmaakt. Ze komen er snel achter dat in kranten gepubliceerde foto's zorgvuldig worden nageplozen door de politie. Op de foto's in het voorjaar van het Grote Kraakjaar 1980 zie je ze nog blootshoofds en onbekommerd ME'ers te lijf gaan. Maar al stenengooiend leert men. Bij de ontruiming van de Grote Wetering in december proberen krakers zich onherkenbaar te maken. Gedwongen door de camera's zijn ze bivakmutsen gaan dragen. Met als gevolg dat ze er door het oog van diezelfde camera's nog dreigender en gewelddadiger uitzien.

Maar ook stillen zijn niet blij als je foto's maakt terwijl ze een kraker te pakken nemen. Ze timmeren liever anoniem en willen vooral niet herkenbaar in de krant komen. Een betrapte politieman houdt een hand voor mijn lens. Met zijn andere hand heft hij zijn wapenstok. Een seconde later beseft hij dat het lastig uit te leggen is: een politieman die een fotograaf met een door de politie verstrekte relle kaart in elkaar slaat.

11_juni_1981
Ontruiming gekraakt pand
aan de Groenburgwal.

8_oktober_1981

De Grote Wetering is herkraakt
en gaat weer ontruimd worden.

30_maart_1984

Tweede Kamerleden bezoeken de ME-opleiding
in Woensdrecht. VVD-fractie leider Ed Nijpels
oefent mee in acties tegen de kraakbeweging.

KODAK SAFETY FILM 5063

KODAK SAFETY FILM 5063

→ 30A

→ 31

→ 31A

→ 32

→ 32

KODAK SAFETY FILM 5063

KODAK SAFETY

→ 33

→ 33A

→ 34

→ 34A

8_juni_1984
Ferdinand Bolstraat

Niemandslaan

"De belangrijkste schok vindt plaats op het moment dat je beelden tegenkomt die totaal niet overeenkomen met de beelden die je zelf hebt opgedaan bij een gebeurtenis waar je met je eigen ogen aanwezig was. En allemaal gemaakt door één fotograaf, Bert Verhoeff. Hij heeft zo het beeld bepaald hoe duizenden mensen naar die acties kijken. Het wordt zodoende een heel subjectieve kijk, enige objectiviteit is niet aanwezig."

'Herman' in de Volkskrant, 22 december 1984

Herman heeft gelijk. De foto's die de volgende dag in de kranten stonden, waren allemaal van mij. Het is een bekend verschijnsel. Als twee mensen naar dezelfde gebeurtenis kijken, zien ze verschillende dingen. In dit geval waren er ook nog verschillende belangen. Er is de fotograaf die het nieuws vast wil leggen. En nieuws, tja, al wat afwijkt van het bekende, al wat ongewoon en onverwacht is, dat is nieuws. De winkel verderop die niet wordt geplunderd is niet interessant voor de krant. Maar wel interessant voor kraker Herman. Hij wil de rellen en plunderingen zo klein mogelijk houden. Maar stomverbaasd was ik wel door zijn uitspraken.

Amsterdam, Ferdinand Bolstraat, juni 1984.

Tientallen krakers verzamelen zich voor een woning die ontruimd gaat worden. Twee platte petten zijn niet meer genoeg. De politie moet plotseling een peloton ME'ers formeren. Ondertussen ontstaat er een niemandslaan. Er zijn even geen wetten meer. Met zoveel mensen bij elkaar, krakers en, jawel daar zijn ze, op rel beluste jongeren wordt de sfeer broeierig. Er staat iets te gebeuren.

Waar Herman naar keek weet ik niet, maar een tiental jongens is niet meer te houden en stormt plotseling de dichtstbijzijnde winkel binnen, Kledingwinkel Scholten. Anderen volgen en even later liggen de winkelruiten aan diggelen en alle kleren op straat. Het personeel rent in paniek de winkel uit. In de winkel hangt een bordje 'Tassencontrole'. Woedende winkeliers schreeuwen en schelden naar de plunderaars. Eentje pakt een jongen bij zijn schouders en schudt hem heftig heen en weer. 'Klootzakken, wat zijn jullie aan het doen..!'

Een meisje loopt langs, ziet de stapel kleren op straat en gaat doodgemoedereerd, alsof de kleren bij de firma Scholten nog gewoon aan de rekken hangen, een spijkerbroek passen. Verbeeld ik het me of kijkt ze even om zich heen om te zien of er een winkelbediende in de buurt is om haar van advies te dienen? Ze loopt weg, de spijkerbroek achteloos in haar hand.

De volgende dag staan voor het inmiddels dichtgespijkerde pand van kledingwinkel Scholten mensen heftig op elkaar in te praten. Een jongen met een Palestijnse sjaal brengt de Hitlergroet. Ja, in die dagen was alles nog duidelijk. Je had de linkse activisten en de rest, zoals de dames met een sjaaltje om hun gepermanente hoofd die plunderen een schande vinden, dat waren de 'fascisten'.

16_juli_1988

Pyrotechnisch vernuft van de krakers
bij de ontruiming van de Conradstraat.

DE ERFENIS VAN EEN TEGENBEWEGING

25_en_26_maart_2015

De ontruiming van het laatste krakersbolwerk in de Amsterdamse binnenstad, de Tabakspanden in de Spuistraat.

De andere, de scheppende kant van de kraakrepubliek

'Bisschop Punt kan de boom in', verklaarde Cor Bart na de zoveelste aflevering in het al vijf jaar durende gesteggel over een gekraakte kerk in Beverwijk. Cor Bart is de voorman van de kraakparochianen, Jos Punt de bisschop van Haarlem - Amsterdam, en de strijd gaat om de in 2010 gesloten en vervolgens door een groep parochianen gekraakte Goede Raadkerk. Nadat ook de burgerlijke rechter de kerkkraak onrechtmatig had verklaard, waarmee de weg vrij was voor een ontruiming, bood bisschop Punt een vervangend zaaltje aan om eucharistie te vieren. Maar dat ligt veel te ver weg, vinden de Beverwijkse kraakparochianen, van wie de meesten zich per rollator voortbewegen. En dus wenste Cor Bart de bisschop de boom in.

–
Dagblad *Trouw* berichtte erover. In dezelfde krant schreef omstreeks dezelfde tijd literatuurcriticus Rob Schouten dat kraken in de jaren tachtig niet zomaar een praktische bezigheid was om leegstaande panden weer tot leven te wekken, 'het was ook en vooral een levenswijze'. En: 'De krakers, in zekere zin opvolgers van de provo's en kabouters uit de jaren zestig en zeventig, maar uitgerust met de veel hardere punkmentaliteit, waren niet bezig met hogere cultuur, vandaar dat er weinig van hun herinneringen rest.' Er zijn inderdaad nauwelijks overgeleverde verhalen van binnenuit. Er moest een schrijver van buiten aan te pas komen, A. F. Th. van der Heijden, om de krakerswereld te beschrijven: in *De slag om de Blauwbrug* en in *Advocaat van de hanen*.

–
'Ook en vooral een levenswijze' dat kraken, en dan toch maar zo weinigen die misschien wel de drang voelden maar er niet toe overgingen om daarvan getuigenis af te leggen? Hoogst merkwaardig, temeer daar er verhoudingswijs vrij veel goed-opgeleiden en studerenden in de kraakbeweging actief waren. Het zal niet zozeer gelegen hebben aan de veronderstelde punkmentaliteit en het-niet-bezig-zijn-met-hogere-cultuur, als wel aan datgene wat in het eerste deel van dit boek in de herinnering terug wordt geroepen. De stenen, de illegaliteit, de gewelddadigheid; confrontaties die op een bepaald moment elkaar zo snel opvolgden dat er met recht gesproken kon worden van een stadsoorlog. Het kwam na de jaren tachtig in een heel ander daglicht te staan. In een zodanig ander licht dat een groot deel van de toenmalige actoren het niet opportuun achtte (en acht) om er in het openbaar nog op te reflecteren. Andere tijd, andere wereld, andere mores, andere belangen. Er zijn ook ex-krakers bij wie het

beseft van tegenbeweging en verzetsstrijd, en het daaruit voortvloeiende wantrouwen tegenover de 'burgerlijke' samenleving, nog net zo levendig zijn als in de hoogtijdagen van de kraakbeweging. Wat zou hen er dan toe moeten brengen om hun herinneringen met die 'hogere' cultuur van de reguliere samenleving te delen?

–
Dit is de kant van de kraakbeweging, donker en gewelddadig, die de beeldvorming en de geschiedschrijving heeft bepaald. De andere, de scheppende kant kwam in de slagschaduw ervan te liggen. Met als gevolg dat de belangrijke bijdrage die de kraakbeweging heeft geleverd aan tal van vernieuwingen op maatschappelijk en cultureel vlak in de vergetelheid werd gedrongen. Het is deze nalatenschap die in het tweede deel van de *Kraakrepubliek* aan de orde komt.

–
Kraakpanden fungeerden als vrijplaatsen en broedplaatsen voor veelal uit de middenklasse afkomstige jongeren. De kraakbeweging gaf een nieuwe impuls aan ambachtelijkheid en kunstnijverheid. Bandjes oefenden de nieuwe Wilde Muziek in kraakpanden. Beeldende kunstenaars gebruikten kraakpanden als studio en atelier en vonden er de Wilde Schilderkunst uit. Tetterode in Amsterdam-West en het Handelsbladgebouw 'achter het Paleis', dat eind jaren zeventig gekraakt werd en daarmee behoeft voor sloop, werden model voor de ontwikkeling van gekraakte panden en (tijdelijk) leegstaande ruimtes, gecoördineerd door Bureau Broedplaatsen van de gemeente Amsterdam, tot woon- en werkplaatsen van vooral kunstenaars en creatieve ondernemers.

–
En heel opmerkelijk: heel veel van de kinderen van krakers kwamen naderhand op enigerlei wijze te werken in de creatieve industrie (radio, televisie, film, video, internet, dance, clubs, galleries) en/of werden muzikant, beeldend kunstenaar, mode-ontwerper, enzovoort.

–
Veel meer dan (bijna) iedereen beseft of wil toegeven, heeft de cultuur van de kraakrepubliek ook op veel andere aspecten van het stedelijk samenleven in Amsterdam blijvende invloed uitgeoefend. Naast allerlei veranderingen c.q. verworvenheden op het gebied van volkshuisvesting en stadsinrichting is het vooral op het vlak van burgerparticipatie waar die zich doet gelden. Kraken mag dan wel sinds 2000 bij wet verboden zijn, het is een vertrouwd en vanzelfsprekend onderdeel geworden in het bestuurlijk verkeer tussen overheid en bevolking. Recent voorbeeld: De Hallen in Amsterdam-West. De gemeente had

---

voor het complex van de vroegere tramremise een plan waar de omringende buurt faliekant op tegen was, die met een eigen plan kwam, waar de gemeente het op haar beurt niet mee eens was, enzovoort. Impasse, patstelling, het terrein werd gekraakt, er volgde nieuw overleg en een compromis; iedereen min of meer tevreden. Het is traditie geworden: overheid en/of projectontwikkelaar willen iets in en met de gebouwde omgeving, de buurt is tegen en kraakt het omstreden object en er komt iets anders uit de bus. Andere spectaculaire voorbeelden zijn de kunstenaarsenclave Ruigoord te midden van de industrie in het Westelijk Havengebied en de NDSM-werf in Amsterdam-Noord. Maar ook in het kleine, en in de omgeving van Amsterdam en daarbuiten, vindt het krakersgedachtegoed nog dagelijks navolging, variërend van het gebruik van tijdelijk leegstaande (en/of op termijn te slopen) panden door alle mogelijke pop-up gelegenheden tot de kraak van de Goede Raadkerk in Beverwijk.

Een idee van alternatieve manieren van bestaan

Huib Morel ging naar Amsterdam om politieke en sociale wetenschappen te studeren; in 1968 was dat en hij kwam van Breda. Drie jaar later was hij full-time kraker, deed avond-lts en werd timmerman in de Nieuwmarktbuurt. Deze oude wijk moest in het stadsplanologisch denken van toen gesaneerd (= grotendeels gesloopt) worden om het autoverkeer tot in de binnenste binnenstad te kunnen laten doorstromen. En onder de Nieuwmarkt zou de metro komen om de Bijlmer met het Centraal Station te verbinden. Met een groep ambachtslieden, jongens die aan auto's sleutelden, jongens die met de studie waren opgehouden, jongens die niet bij een baas wilden werken, zijn ze voor de sloop bestemde panden weer bewoonbaar gaan maken, voor zichzelf en voor anderen. Zo zaten ze in een pand aan de Dijkstraat toen een ambtenaar van de gemeente tegen hen zei: 'Jullie moeten een rechtspersoon oprichten, want dan krijg je makkelijker vervangende ruimte als je ontruimd wordt.' Aldus geschiedde. Aan de

Krom Boomssloot, in een pand waar een koffiebranderij had gezeten, stichtten ze maatschap De Branderij, de timmerwerkplaats, meubelmakerij annex aanne-merij waar Huib Morel nog altijd werkzaam is.

–
'Wat waren jullie nou eigenlijk?' vraagt zoon Twan. 'Ondernemers die ook kraakten, of krakers die het kapitalistische systeem verafschuwden en het ondernemerschap uit noodzaak erbij deden?'

–
'Die cultuur heerste toen wel,' zegt Huib, 'ook in de studentenbeweging. Dat ideologische is later in de kraakbeweging nog veel sterker geworden. De Actiegroep Nieuwmarkt was vrij pragmatisch ingesteld en dat beviel me veel beter. Het ging ons om het behoud van de stad. Maar ik deed het niet alleen voor een woning, hoor. Ook om de confrontatie met... eh..'

–
'... de macht.'

–

‘Ja, met het gemeentebestuur.’

–

‘Want je had ook een aangeboden woning kunnen accepteren.’

–

‘Er waren er ook die dat deden. Maar wij zijn steeds opnieuw gaan kraken om te knokken voor een buurt waar gewoond én gewerkt wordt. Ikzelf heb op zeker moment de Jodenbreestraat gekraakt, waar later Fort van Sjakoo zat. Daar zouden allemaal kantoren komen. Wij wilden variabele buurten, een levendige stad.’

–

Zoon Twan meent ‘als cultureel manager in een grote club’ niet te passen in het krakersverhaal van zijn vader. Maar toch: ‘Wat wij doen, house en techno programmeren op tijdelijke locaties, lijkt wel wat op dat kraken van jullie: een nieuwe bestemming geven aan oude gebouwen, op professionele wijze. Kraken met een koud biertje in de hand noemde iemand het.’

–

Twan Morel, geboren in 1987, zat op het Montessori Lyceum, de Gerrit van der Veen en belandde uiteindelijk ‘als officiële drop-out’ op het Joke Smit College.

‘Dat hij ook al niet heeft afgemaakt,’ zegt vader Huib grinnikend.

–

Twan: ‘Ik heb er acht jaar over gedaan om de havo niet te halen. Maar ik ben wel goed terecht gekomen, hoor.’ In de horeca eerst, later als creatief manager bij (voorheen) Club Trouw aan de Wibautstraat en daarna bij De School Amsterdam aan de Doctor Jan van Breemenstraat. ‘Ik ben van de VPRO-generatie, kinderen die niet naar commerciële kindertelevisie keken. Ontzettend links.’

–

‘Nou links?’ betwijfelt Huib. ‘Vrijzinnig.’

–

‘Vrijzinnig, inderdaad. Pas later kreeg ik door waar ik de normen en waarden vandaan had en dat die ook met kraken te maken hadden. Mijn moeder heeft kunstacademie gedaan en zat ook al in de hoek van creatievelingen. Naar-

Het ADM-terrein ligt, 43 hectare groot, aan het einde van de wereld, in een dooie hoek aan het Noordzeekanaal. De in 1877 opgerichte Amsterdamsche Droogdok Maatschappij ging in 1985 failliet. In 1987 werd het werfterrein gekraakt, in 1992 ontruimd, en in 1997 gekocht door vastgoedondernemer/speculant Bertus Lüske, dezelfde als van de Lucky Luyk eertijds. In 1997 opnieuw gekraakt, voor een belangrijk deel door mensen die kort daarvoor 'ontruimd' waren uit de Silo, Vrieshuis Amerika en uit ander in verval geraakt industrieel erfgoed langs het IJ. Niemand heeft ooit de aard en de creatieve potentie van dit soort terreinen beter verwoord dan Simon Vestdijk in *Zelfkant*. De beelden zijn gedateerd, het gedicht is uit 1933, maar ze roepen precies de sfeer van verwachtingen op die je nu aantreft op het gekraakte ADM-terrein:

–
Ik houd het meest van de halfland'lijkheid/ Van vage weidewinden die met lijnen/ Vol wasgoed spelen; van fabrieksterreinen/ Waar tussen arm'lijk gras de lorrie rijdt,

–
Bevracht met het geheim der dokspoorlijnen./ Want 'k weet, er is waar men het leven slijt/ En toch niet leeft, zwervend meer eenzaamheid/ Te vinden dan in bergen of ravijnen.

–
De walm van stoomtram en van blekerij/ Of van de ovens waar men schelpen brandt/ Is meer dan thijmgeur aanstichter van dromen,

–
En dan de laatste strofe, waarin het gebeurt:

–
En 't zwarte kalf in 't weitje aan de rand/ Wordt door een onverhoopt gedicht bevrijd/ En in één beeld met sintels opgenomen.

–
In de halflandelijkheid van de uithoek in het Amsterdamse Westelijk Havengebied ontstond een gemeenschap van tussen de tachtig en 130 mensen, die zich de Amsterdamse Doe-het-zelf Maatschappij noemt. Voor de helft bestaande uit kunstenaars-knutselaars in allerlei hoedanigheden. De andere helft legt zich toe op de beoefening van een levenskunst die anarchisme ademt, zich niet wil laten onderwerpen aan de eisen en plichten van de burgerlijke samenleving, meer hippie dan kraker. 'Liever een moeilijk dan een saai leven' is het uitgangspunt en de leidraad valt samen te vatten in de woorden van Annie M.G. Schmidt uit *Ja Zuster Nee Zuster*: 'Laten we allemaal doen wat we willen, zonder te schreeuwen, zonder te gillen.'

–
De Amsterdamse Doe-het-zelf Maatschappij is een los-vaste, vlottende gemeenschap die in het seizoen het liefst festival viert, op het eigen terrein of elders in Europa. De

meesten betalen contributie, waarvan water, stroom en af en toe een vuilcontainer worden betaald. Ook vrucht van een min of meer gezamenlijke inspanning is de hulp die vanuit het ADM-kamp wordt geboden aan vluchtelingen en asielzoekers die vastzitten aan de Franse Kanaalkant en op de Griekse eilanden. Één van de weinige regelmatigheden op het ADM-terrein zijn de plenaire vergaderingen, waar men het eens probeert te worden over de paar regels die echt noodzakelijk zijn: wat valt er nou precies onder 'zonder te schreeuwen, zonder te gillen'? Of over wie wel of niet in de gemeenschap mag komen wonen.

–
Aan drie kanten hoog hekwerk, water aan de vierde kant en dan dat zware met een ketting toegeruste toegangshek: het ADM-terrein heet dan wel een vrijhaven, maar het heeft verdacht veel weg van een *gated community*. Afkerig, in elk geval zich afschermend van de (boze) buitenwereld. Beducht voor pogingen tot interventie van bijvoorbeeld degenen die het terrein opeisen. Na het verscheiden van eigenaar Bertus Lüske, doodgeschoten in 2003 op de stoep bij zijn Grand Café Frankendael in Amsterdam-Oost, zijn dat de erven-Lüske. Er zou een huurder zijn, een scheepsloper, en daarom eisten ze in de zomer van 2015 vertrek van de krakers. De rechter beoordeelde de hem voorgelegde plannen als 'onvoldoende concreet en reëel' en omdat de kans groot was dat het terrein 'ongerechtvaardigd lang leeg' zou blijven staan, woog het belang van de bewoners zwaarder en wees de rechter de eis tot ontruiming van de hand. Wel moesten de krakers voortaan de eigenaren en hun vertegenwoordigers op het terrein toelaten om hen in staat te stellen daar allerlei onderzoekingen te doen met het oog op eventueel in de toekomst bij de gemeente aan te vragen vergunningen.

–
Het zware hek moet ook de 'stadsnomaden' buiten houden, van wie er tientallen aan weerszijden van de ADM-toegangsweg bivakkeren, sommigen vlakbij het hekwerk. In meestal wrakke caravans en andere 'semipermanente' onderkomens, met ergens een waterleidingkraan en iets van primitief sanitair. Ook dit is gekraakt terrein, kaal sinds de erven-Lüske daar begin 2016 de 470 bomen en overige wilde natuur lieten kappen. Een nog vrij jonge vrouw met een gezichtssluier die enkel haar ogen vrijlaat, veegt het 'erf' rond haar caravan. Hoe desolaat ook, de boel ziet er opgeruimd en zelfs netjes uit, zoals aan de andere kant van het hek. De nikaab-dame lijkt met haar vegen de verbindende factor te zijn, de enige, tussen de twee twee-eiige kraakgemeenschappen in het Amsterdamse Westelijk Havengebied.

Wel hulp bieden aan 'aangespoelden' in Griekenland, maar de eigen toegangspoort hermetisch gesloten houden voor de 'gestranden' thuis: aan de ADM-kant van het hek beseft men het paradoxale van deze toestand natuurlijk ook wel. Maar het kan niet anders, vindt men daar. Want niet alleen de cohesie en de geest van de kunstenaarsvrijplaats zijn ermee gemoeid, het voortbestaan überhaupt. Voor zover mogelijk moet alles vermeden c.q. voorkomen worden wat voor 'de buitenwereld' een aanleiding zou kunnen zijn om in te grijpen in hun Tuin der lusten.

6_mei_2016

De caravans van de 'stadsnomaden' rond het toegangshek van het ADM-terrein.

25_en_26_maart_2015

De ontruiming van het laatste krakersbolwerk in de Amsterdamse binnenstad, de Tabakspanden in de Spuistraat.

IN DE EERSTE HELFT VAN DE JAREN TACHTIG,
HET HOOGTEPUNT VAN DE KRAAKBEWEGING,
KOM JE MET RECHT SPREKEN VAN EEN STADSOORLOG.

DE KRANTEN LIETEN VOORAL DE STENEN,
DE ILLEGALITEIT EN HET GEWELD ZIEN.
DIE ZWART-WIT BEELDEN KEREN TERUG
IN HET EERSTE DEEL HET BOEK.

DE ANDERE, DE SCHEPPENDE KANT-
KOMT IN HET TWEEDE DEEL AAN BOOD.

IN INTERVIEWS MET BETROKKENEN EN
IN REPORTAGES BLIJKT DE ERFENIS VAN
DE KRAAKBEWEGING VEEL GROTER EN RIJKER
TE ZIJN DAN MENIGEEN ZICH REALISEERT.

